רב חנניא אמר אפילו תימא בו'. לא ניחא ליה לאוקמי כדאוקמא רבי חייא דדוחק הוא לומר כיון דאילו [א] מצרף ליה לזכיה משום הכי לא בעי הכשר הא"ג מצי למימר עתה כיון דאי לא מחפה בצבע לא בעי הכשר כו' ולא דלא לתרץ כדר' חייא אלא משני דאמת אמר מטמא

[א] לאפוקי מת אף על גב דממליא ליה לא מטמא טומאת אוכלין משום [א]דבטלה דעתו אצל כל אדם [ב] רב חנניא אמר אפילו תימא דהוי כזית הכא במאי עסקינן [ג] בגון שחיפהו בבצק א"ה הכשר נמי ניבעי ה"מ באוכלין אחרינו דלא מטמו לא במגע ולא במשא אבל הכא נהי דלא מטמא במגע דקמחפי בבצק במשא מיהת [ד] ליטמא דהא טעון ליה [ה] לאפוקי מת דאף על גב דחיפהו בבצק מטמא [ג]טומאה חמורה [ו]דטומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת [ז](אמר מר יצאו שרצים שאין בהן טומאה [ח] ולא שרץ מטמא במגע במשא [ט]לא מטמא) אמר מר יצא דם דגים ודם חגבים שכולו היתר מאי כולו היתר אילימא דחלבו מותר הרי חיה [י]דחלבה מותר [יא]ודמה אסור ואלא משום דלית בהו איסור גיד הנשה והרי עוף דלית ביה [יא]איסור גיד הנשה ודמו אסור אלא מאי כולו היתר [יב]דלא בעי שחיטה אמר מר מה עוף שאין בו כלאים אף בהמה תלמוד לומר [יג] בהמה כלאים דמאי אילימא כלאים דהרבעה וכלאים דחרישה [יד]והתנן [טו]חיה ועוף כיוצא בהן אלא אמר אביי [טז]שצימרו אין חייבין עליו משום כלאים אמר רב יהודה אמר רב [יז]דם שרצים לוקין עליו בכזית [יח] מיתיבי [יט]דם הטחול דם הלב דם הכליות דם אברים הרי אלו בלא תעשה [כ]דם מהלכי שתים דם שרצים ורמשים אסור ואין חייבין עליו מאי אין חייבין עליו [כא] כרת [כב] אלאו מחייב הדא דהיינו רישא ועוד [כג] תנא מלאו נמי קא ממעט ליה דקתני [כד]יצא דם שרצים שאין בהן טומאה חמורה [כה] אמר רבי זירא [כו]התרו בו משום שרץ לוקה משום דם אינו לוקה אמר רב דם דגים שכינסו אסור מיתיבי [כז]דם דגים דם חגבים מותר ואפילו לכתחלה ההיא בשלא כינסו כי קא אמר רב [כח] בשכינסו דכוותה גבי מהלכי שתים בשלא כינסו מי אסור והא [כט]תניא [ל]דם שעל גבי [לא] כבר גוררו ואוכלו של בין השינים מוצצו ובולעו ואינו חושש אלא כי תניא ההיא מתניתא [לב]דאית ביה קשקשים כי קאמר [לג] רב אסור דלית ביה קשקשים [לד] אמר רב ששת דם מהלכי שתים אפילו מצות פרוש אין בו מיתיבי דם הטחול דם הלב דם הכליות דם אברים הרי אלו בלא תעשה דם מהלכי שתים דם שרצים ורמשים אסור ואין חייב עליו כי תניא אסור

דפירש

דגים דנקט ההיתר אם איתא דיש בו היתר בדם מהלכי שתים אלא ש"מ דאין בו היתר כלל ואפילו לא פירש ולכך פריך והא תניא כו' ושבין השיניים מוללו ואינו חושש וא"כ ש"מ דמותר וא"כ הו"ל לאיפלוגי גבי דם מהלכי שתים ומשני אלא כי תניא מתניתא דאית ביה קשקשין כו' וניחא דלא תני היתר גבי מהלכי שתים דלא שייך ביה קשקשין ומהכא דמשמע דבדם דגים ליכא איסורא רק בכינסו ובלא קשקשין: **מיתיבי דם הטחול בו' הרי אלו בלא תעשה.** ומיהא פריך אבל כרת ליכא: [כ] **לא** קרעו אינו עובר עליו. מוקמא ליה בלב עוף דליכא כזית ומכל מקום איכא איסורא למ"ד (יומא עג:) חלי שיעור אסור מן התורה ומשום הכי אסור אבל אינו לוקה כיון דלית ביה כזית: **כי** קתני בדם דיליה. ולא גרסינן כי קתני אין חייבין עליו דהא גבי לב לא קתני ליה ואם תאמר אמאי לא פריך ממתניתין ופריך מברייתא שהרי בהדיא קתני מתני' דם הטחול דם הלב אין חייבין עליו ויש לומר דאיכא לאוקומי בלב עוף [לה] [אבל ברייתא ליכא לאוקמי בעוף] שהרי קתני הרי אלו בלא תעשה [לו]:

דם

בברייתא כמו דתני ההיתר בדם דגים בשלא כינס ואע"ג דאיכא איסורא בשכינסו שביק האיסור ונקט ההיתר ה"נ בדם מהלכי שתים הוי ליה למיתני ההיתר אלא מדלא תני משמע דלית בה היתירא. תוס' כת"י: יז] ע' בחדושין: יח] רב אסור. גליון וכן מוכח מתניתין דקתני דם חגבים אין חייבין ומשמע חייבא הוא דליכא הא איסורא איכא ודייקא אכולהו כמו חלצה במנעל שאינו שלו בשל עץ בשל שמאל חליצתה כשרה וקאמר בגמרא (יבמות קף קא) אימור דאמור רבנן בשאינו שלו דיעבד לכתחילה מי אמר אלמא דייקא אכולהו קאי וכי פריך לרב מברייתא הוי מצי למימר ולטעמיך ולסייעיה ליה ממתניתין. לשון הרא"ש ז"ל: יט] דהא עיין בתוס' במתניתין בריש פירקין בגליון: יט] שרצים מכל דם לא תאכלו אות ל' ד' נמחק: יט] בכלי דאי במכתנם על הדג מותר דאל"כ הוה ליה למימר דם דגים שפירשו. תוס': כ] תיבת ולא ל"ש ותיבות ככנסו דמי כתוב עליו קו מלמעלה להורות כי הוא יתר: כא] דאילו מגלה ליה תיבת מצרף נמחק: כב] עוף דאין בו כזית אבל בהך ברייתא ליכא לאוקמי הכי שהרי: כג] תעשה משמע דבבהמה איירי דבעוף ליכא מלקות אחצי שיעור:

אסור: דכוותה גבי דם מהלכי שתים. דבהא ברייתא גופה קתני בתוספתא ודם מהלכי שתים נמי אסור ואי אמרת הוא נמי בשלא כינסו מי אסיר: והתניא דם שעל גבי הככר. שפירש משיניו של אדם גוררו ואוכל הככר ודם של בין השינים שלא פרש ליגע בו והשלימו לכביצה באותו בצק ואי אמרת אי הכי כיון דאינו מטמא במגע הכשר נמי ליבעי בשאר אוכלין: הני מילי דבעי הכשר באוכל אחריני דלא מטמו כר. במשא מיהא מטמא דלא מצי טעין הילכך לא צריך הכשר לאפוקי כזית מת דאע"ג דחיפהו בבצק מטמא טומאה חמורה ואפילו במגע דאמרינן בוקעת ועולה הלכך יצא דם מהלכי שתים שאין בהם טומאה קלה: והתנן בב"ק וחיה ועוף כיוצא בהן. דבהמה לחרישה ולהרבעה ולפריקה כו': אלא אמר אביי שצמרו. דעוף אין חייבין עליו משום כלאים אם ציירם עם פשתים: דם הטחול דם הלב דם הכליות דם אבר שפירש מהם: חדא דהיינו רישא דאי מ"מ לאו מחייב היינו רישא ליערבינהו בהדדי וליתנינהו דם אברים ודם מהלכי שתים ודם שקצים ורמשים אסור ואין חייבין עליו. ועוד ההוא תנא דרישא דפריקין מן לאו נמי קא ממעיט ליה דקתני אוציא דם שרצים מלאו אלא דלא תאכלו שאין בהן טומאה חמורה: אלא אמר ר' זירא לא קשיא התרו בו. כשאכל דם שרץ משום איסור שרץ עצמו לוקה עליו בכזית אבל התרו בו משום דם דשרץ אינו לוקה כדקתני ברייתא. ועוד שהרי דמו חלוק מבשורו: שכינסו שקיבצו במחכוין כזית או יותר מכזית

מטמא טומאה חמורה בכזית במשא ואי דם מטמא נמי טומאה חמורה: וב"מ מטמאין. בשיש בו רביעית הואיל ויכול ליקרב ולעמוד על כזית כדקאמר בפ' המנחות: אלא לא נצרכא. דבהמה לאחר מיתה יש בה טומאת אוכלין כדתנן נבילת בהמה טמאה בכל מקום הואיל ואינה ראויה לאכילה לכולי עלמא לישראל ולעובדי כוכבים וכן נבלת עוף ואפי' טהור והחלב והשומן בכפרים שאינן עשירים ואין אוכלין עופות ולא שומן לפי שמצניעין אותו לגר או למלאכה צריך מחשבה לטמא טומאת אוכלין הואיל ואין ראוי לאכילה לכל ואין צריך הכשר כדאמרן כל שסופו לימטא טומאה חמורה אין צריך הכשר: וא"ל רב לר' חייא מחשבה למאי אי לטומאה קלה הא היא גופה מטמא טומאה חמורה בכזית: וא"ל להכי צריך מחשבה כגון דאיכא פחות מכזית נבלה. דלא מטמא טומאה חמורה וצרפיה לשאר אוכלין לפחות מכביצה ולהכי צריך מחשבה דלית ביה שיעור טומאה חמורה: אי הכי ניבעי הכשר. אבל הכא דאיכא בגויהו פחות מכזית נבלה כיון דאילו מצרף ליה לכזית משאר גוף הנבלה לא בעי הכשר שהרי מטמאה טומאה חמורה השתא נמי אע"ג דפחות מכזית [הוא] לא בעי הכשר אבל בעי מחשבה: [ו]לאפוקי מת אדם אע"ג דממלי. ליה לפחות מכזית דידיה ומשלימו מכביצה אוכלין לא מטמא טומאה אוכלין אע"ג דמחשב ליה למיכליה משום דבטלה דעתו אצל כל אדם דאין רגילין לאכול אדם מת ולהכי קאמר מת ולהכי קאמר דם מהלכי שתים כו': רב חנניא אמר אפי' תימא דהוי. בהא נבלה בהמה טמאה כזית ואי אמרת הא היא גופה טמאה היא בטומאה חמורה בכזית במגע: הכא במאי עסקינן כגון שחיפהו בבצק. סביב סביב שאין יכול

מסורת הש"ס

[ו] [מולין קכה.], [ז] רש"ק מ"ז, [ח] כ"ק נד:, [ט] [מוספתא פ"כ הי"ב לקמן כה.], [י] [מוספתא פ"ב הי"ב], [יא] [תוספות ס"ב, יב] [שם], [יג] [תוספות ס"ב, יד] ע"ל שרצים, [טו] [וקמא יח:], [יז] מכלן שיך לדף כב., [יח] רש"ק.

הגהות הב"ח

(א) גמ' אין מיישבין עליו כתת אבל לאו: (ב) רש"י ד"ה מיה וכו' אם הפרה אמרינן אחד השור:

מוסף רש"י

כגון שחיפהו בבצק. כגון בשר שחיפהו בפחות מכביצה בצק, אי משום ליה אוכל מלגרף בהדי בצק ומקבל הא' בצק טומאה אם יגע בטומאה ומטמא שאר אוכלין, ואי לאו אוכל הוא לא מקבל הא' בצק טומאה לגיה ביה שיעורא וכי נגעו כיה אוכלין אחריני טהורים הן שאינם נוגעים בנבלה אלא בבצק (מולין קכה.). **חיה ועוף כיוצא בהן.** לכלאים הכרעבה אע"ג דכתיב בהמתך לא תרביע כלאים הוי נמי חיה ועוף בכללן, כדליף בגמרא, וכן לענין כלאים דהטעבה אלא אתמרת בשור ואמור (ב"ק נד:). **דם שעל גבי ככר.** כגון שאכל ויכר בו דם הפרה, גורדו. לדם לאמרי דם קא אכיל (תוספות ס. לגי' ס"א שם). מרצצו. דהא ליכא לחזי ליה (שם).

רבינו גרשום

מטמא טומאה חמורה בכזית במשא ואי דם מטמא נמי טומאה חמורה: וב"מ מטמאין. בשיש בו רביעית הואיל ויכול ליקרב ולעמוד על כזית כדקאמר בפ' המנחות: אלא לא נצרכא. דבהמה לאחר מיתה יש בה טומאת אוכלין כדתנן נבילת בהמה טמאה בכל מקום הואיל ואינה ראויה לאכילה לכולי עלמא לישראל ולעובדי כוכבים וכן נבלת עוף ואפי' טהור והחלב והשומן בכפרים שאינן עשירים ואין אוכלין עופות ולא שומן לפי שמצניעין אותו לגר או למלאכה צריך מחשבה לטמא טומאת אוכלין הואיל ואין ראוי לאכילה לכל ואין צריך הכשר כדאמרן כל שסופו לימטא טומאה חמורה אין צריך הכשר: וא"ל רב לר' חייא מחשבה למאי אי לטומאה קלה הא היא גופה מטמא טומאה חמורה בכזית: וא"ל להכי צריך מחשבה כגון דאיכא פחות מכזית נבלה. דלא מטמא טומאה חמורה וצרפיה לשאר אוכלין לפחות מכביצה ולהכי צריך מחשבה דלית ביה שיעור טומאה חמורה: אי הכי ניבעי הכשר. אבל הכא דאיכא בגויהו פחות מכזית נבלה כיון דאילו מצרף ליה לכזית משאר גוף הנבלה לא בעי הכשר שהרי מטמאה טומאה חמורה השתא נמי אע"ג דפחות מכזית [הוא] לא בעי הכשר אבל בעי מחשבה: [ו]לאפוקי מת אדם אע"ג דממלי. ליה לפחות מכזית דידיה ומשלימו מכביצה אוכלין לא מטמא טומאה אוכלין אע"ג דמחשב ליה למיכליה משום דבטלה דעתו אצל כל אדם דאין רגילין לאכול אדם מת ולהכי קאמר דם מהלכי שתים כו': רב חנניא אמר אפי' תימא דהוי. בהא נבלה בהמה טמאה כזית ואי אמרת הא היא גופה טמאה היא בטומאה חמורה בכזית במגע: הכא במאי עסקינן כגון שחיפהו בבצק. סביב סביב שאין יכול

[ו] עד כאן שיך לעמוד הקודם

דפירש כי קאמר רב בדלא פירש כדתניא דם שעל גבי ככר גוררו ואוכלו של בין השינים מוצץ ובולע ואינו חושש איכא דמתני לה להא דרב ששת על הדא דתניא יכול חלב מהלכי שתים יהא אוכלו עובר בלאו ודין הוא מה בהמה טמאה שהקלתה במגעה החמרתה בחלבה מהלכי שתים שהחמרתה במגען אינו דין שתחמיר בחלבן ת"ל וזה לכם הטמא זה טמא ואין חלב מהלכי שתים טמא אלא טהור אוציא את החלב שאין שוה בכל ולא אוציא הדם ששוה בכל ת"ל וזה לכם הטמא זה טמא ואין דם מהלכי שתים טמא אלא טהור (א"ל) רב ששת אפילו מצות פרוש אין בו תנן התם חלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו אינו עובר עליו א"ר זירא אמר רב ל"ש אלא בלב עוף הואיל ואין בו כזית אבל לב בהמה דיש בו כזית אסור וחייבין עליו כרת מיתיבי דם הטחול דם הלב דם הכליות דם אברים הרי אלו בלא תעשה דם מהלכי שתים דם שקצים ורמשים אסור ואין חייבין עליו כי קתני אין חייבין עליו על דם דיליה כי קאמר רב דאתי ליה מעלמא דם דיליה היינו דם אברים וליטעמיך מי לא קתני דם כליות וקתני דם אברים אלא תני והדר תני ה"נ תני והדר תני מעלמא מהיכא אתי ליה א"ר זירא (א) בשעה שהנשמה יוצאה מישרף שריף: דם שהנשמה יוצאה בו חייבין עליו: איתמר איזהו דם הקזה שהנשמה תלויה בו רבי יוחנן אמר כל זמן שמקלח ר"ל אמר מטיפה המשחרת ואילך מיתיבי איזהו דם הקזה שהנשמה יוצאה בו כל זמן שמקלח יצא דם התמצית מפני שהוא שותת מאי לאו אפילו ראשון ואחרון דשותת הוא כדם התמצית דמי תיובתא דר"ל לא למעוטי דם המשחיר אבל דם ראשון ואחרון אף על גב דהוא שותת היינו דם הנפש מיתיבי איזהו דם ראשון כל זמן שמקלח יצא ראשון ואחרון מפני שהוא שותת תיובתיה דר"ל אמר לך תנאי היא דתניא איזהו דם הנפש כל זמן שמקלח דברי ר"א ר"ש אומר מטיפה המשחרת ואילך תנא דבי רבי ישמעאל ודם חללים ישתה פרט לדם קילוח שאינו מכשיר את הזרעים בעא מיניה ר' ירמיה מרבי זירא הקיז דם לבהמה וקיבל דמה בשני כוסות מהו על הראשון דברי הכל חייב על האחרון מי מיחייב או לא א"ל פלוגתא דר' יוחנן ור"ל דאיתמר הקיז דם לבהמה וקיבל דמה בשני כוסות ר"ל אמר חייב שתי חטאות ורבי יוחנן אמר אינו חייב אלא אחת: רבי יהודה מחייב בדם התמצית: א"ר אלעזר מודה ר' יהודה לענין כפרה שנאמר כי הדם הוא בנפש יכפר דם שהנפש יוצאה בו מכפר ושאין הנפש יוצאה בו אינו מכפר אמר ר"נ בר יצחק אף אנן נמי תנינא דתניא דם מה ת"ל כל דם לפי שנאמר כי הדם הוא בנפש יכפר אין לי אלא דם קדשים שהנפש יוצאה בו שהוא מכפר דם חולין ודם התמצית מנין ת"ל כל דם סתם סיפרא מני ר' יהודה היא: **מתני'** ר"ע מחייב על ספק מעילה אשם תלוי וחכמים פוטרים ומודה ר' עקיבא שאינו מביא את מעילתו עד שיתודע לו (ב) שיביא עמו אשם ודאי א"ר טרפון מה לזה מביא שתי אשמות אלא מביא מעילה וחומשה ויביא אשם בשני סלעים ויאמר אם ודאי מעלתי זו מעילתי (ג) וזו אשמי ואם ספק מעלתי המעות נדבה ואשם תלוי שממין שהוא מביא על הודע מביא על לא הודע אמר (ד) רבי עקיבא נראין דבריו במעילה מעוטה הרי שיבוא לידו ספק מעילה במאה מנה לא יפה לו שיביא אשם בשני סלעים ולא יביא ספק מעילה במאה מנה מודה ר"ע לר' טרפון במעילה מעוטה: **גמ'**

רש"י

דפירש. שפירש מן האדם בכלי או על גבי ככר: **חלב מהלכי שתים.** חלב דאשה: **היקלת במגעה.** שאין בה זיבות ונדות: **שוה בכל.** דבטהורה מותר ובבהמה טמאה אסור: **לא שנו.** דאינו עובר עליו אלא בלב עוף דאין בדמו כזית: **דם דיליה.** הנבלע בבשר הלב כשאר דם הנבלע באברים: **דאתי ליה מעלמא.** אותו הנמצא בחלל הלב: **מישרף שריף.** מושך הדם מבית השחיטה בנשימתו וכונסו בלבו: **שריף.** בלע"ז הומי"ר: גליון **מישרף**. והוא דם הנפש ואדם הנפש אמרינן בריש פירקין שחייבין עליו כרת. עכ"ה: **דם הקזה.** בתחלה שחור ואחר כך יוצא אדום ושתיהן בשתיתה בלא קילוח ברחוק ואחר כך מקלח וסוף כשהדם מתמעט שותת ויורד בסמוך: **כל זמן שמקלח.** היינו אמצעי: **מטיפה המשחרת ואילך.** משכלה משחיר הראשון והתחיל להאדים הוא דם הנפש: **ראשון ואחרון.** מאדים שלפני הקילוח ושל אחרון מדנקט טעמא מפני שהוא שותת והני נמי שותתין: **לא למעוטי דם המשחיר.** מפני שהוא נמי כדם התמצית: **ודם חללים ישתה.** דם היוצא מן החללים כלומר לאחר מיתה קרוי משקה פרט לדם קילוח שאינו לאחר מיתה דזהו דם הנפש ואינו קרוי משקה ואינו מכשיר את הזרעים: **על הראשון דברי הכל חייב.** דדם קילוח מעורב בו: **חטאת אחת.** על הראשון שדם הקילוח מעורב בו: **דם.** הוה מצי למיכתב מה תלמוד לומר כל דם ונכרתה וגו': **לפי שנאמר כי הדם הוא בנפש יכפר.** דמשמע דאינו חייב אלא על דם הראוי לכפרה לזריקה על המזבח ואין לו כרת אלא בדם קדשים והוא שהנפש יוצאה בו שהוא לכפרה דכתיב בנפש יכפר דמשמע אין כפרה אלא בדם הנפש: **ודם התמצית.** בקדשים: **ר' יהודה היא.** אלמא ס"ל דדם התמצית לא מכפר מדאיצטריך לרבויי מכל: **מתני' שאינו מביא את מעילתו.** אינו צריך להביא את הממון: **מביא מעילה.** הממון וחומשו: גליון. היינו דכתיב ואת אשר חטא מן הקדש שמביא שוה מה שנהנה וחומשו במעות ומוסרו לכהן הגזבר והמעות יפלו לנדבה לקיץ המזבח. תוס': **בשני סלעים.** הנקח בשני סלעים דכתיב (ויקרא ה) בערכך כסף וגו': **שממין שמביא כו'.** הילכך יכול להביא ולהתנות:

תוספות

דם חללים פרט לדם קילוח כו'. פירש רש"י דם חללים שכבר נתחללה כלומר שכבר מתה מקודם לכן מכשיר פרט לדם קילוח דעתה נתחללה ורש"י לא פירש כן פרק השוחט (חולין לו.) ופירש פרט לדם קילוח כלומר דם שנעשה בו חלל מכשיר פרט לדם קילוח שהוא לאחר שנעשית חלל וקשה שהרי בשמעתין משמע דדם קילוח הוא דם שהנשמה יוצאה בו ומשמע לפי הסוגיא דשמעתא דגבי אדם ובהמה אין דינן שוה דגבי אדם דם שלאחר יציאת נשמה מכשיר אבל לא אותו שיוצא בשעת יציאת נשמה וגבי בהמה דם שלאחר יציאת נשמה אינו מכשיר כדאמרינן פסחים (דף טז:) הנח לדם התמצית דאפילו בחולין לא מכשיר ולא דם מיתה ולא דם מגפתה רק דם שחיטה דמלינו מתשפכנו כמים:

קבל דמו בשני כוסות. בכוס ראשון יש דם קילוח ובכוס שני זה שאחר קילוח חייב שתי חטאות אם אכל בשתי העלמות:

מסורת הש"ס

א) צ"ל רב ששת, ב) [כתובות ס.], ג) כתובות ס. ע"ש, ד) [צ"ל אמר עלה], ה) חולין קט. פסחים עד:, ו) [לעיל כא: תוספתא פ"ב ה"ג], ז) [ע' תוס' לעיל כא: ד"ה כי קתני], ח) [תוספתא דזבחים פ"ח ה"ו], ט) [חולין לו.], י) [פסחים סה. זבחים לה.], כ) [לעיל ד: ע"ש], ל) [עירובין צו: וש"נ], מ) [לעיל טו.], נ) [ויקרא ה],

תורה אור השלם

1. וְזֶה לָכֶם הַטָּמֵא בַּשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ עַל הָאָרֶץ הַחֹלֶד וְהָעַכְבָּר וְהַצָּב לְמִינֵהוּ: ויקרא יא כט
2. הֶן עָם כְּלָבִיא יָקוּם וְכַאֲרִי יִתְנַשָּׂא לֹא יִשְׁכַּב עַד יֹאכַל טֶרֶף וְדַם חֲלָלִים יִשְׁתֶּה: במדבר כג כד
3. כִּי נֶפֶשׁ הַבָּשָׂר בַּדָּם הִוא וַאֲנִי נְתַתִּיו לָכֶם עַל הַמִּזְבֵּחַ לְכַפֵּר עַל נַפְשֹׁתֵיכֶם כִּי הַדָּם הוּא בַּנֶּפֶשׁ יְכַפֵּר: ויקרא יז יא
4. וְאִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם אֲשֶׁר יֹאכַל כָּל דָּם וְנָתַתִּי פָנַי בַּנֶּפֶשׁ הָאֹכֶלֶת אֶת הַדָּם וְהִכְרַתִּי אֹתָהּ מִקֶּרֶב עַמָּהּ: ויקרא יז י

הגהות הב"ח

(א) גמ' א"ר זירא אמר רב בשעה שהנשמה: (ב) שם במשנה שיתודע לו ויביא: (ג) שם וזה אשמי: (ד) שם אמר לו ר' עקיבא:

מוסף רש"י

חלב מהלכי שתים. חלב של אשה המהלכת בשתי רגלים (כתובות ס.). **בהמה טמאה שהקלתה במגעה.** שאינה מטמאה מחיים, **החמרתה בחלבה.** כדאמרינן בבכורות (ו:) גמל גמל שני פעמים, חד לאסור חלבו (כתובות שם). **אוציא את החלב שאין שוה בכל.** שהרי בטהורה טהור (שם). **אפילו מצות פרוש.** מדרבנן, **אין בו.** מדאורייתא שרי ורבנן נמי לא גזור ביה, דאמרינן חלב מהלכי שתים טהור (שם). **לא קרעו אינו עובר עליו.** להיות בכרת (חולין קט.). **וחייבין עליו כרת.** אם לא קרעו לאחר בשולו, אבל בשרו אינו נאסר, שהלב חלק הוא ואינו בולע, והכי נמי אמרינן בפסחים (עד:) שאני לב דשיע (חולין שם). **מטיפה המשחרת ואילך.** משהוא מתחיל לצאת שחור (סנהדרין נט.) אבל דם קילוח לא הוי דם הנפש (חולין לו.). **פרט לדם קילוח.** שמקיז את הבהמה בתחלה הדם שותת בטיפה אחת או שתים ואח"כ הוא מקלח ואח"כ הוא משחיר (שם). **שאינו מכשיר את הזרעים.** ליטנא דקרא נקט (ויקרא יא) וכי יותן מים על זרע (חולין שם). **מודה ר' יהודה לענין כפרה.** שאינו ראוי לזריקה (פסחים סה.). **דם שהנפש יוצאה בו.** דם קילוח, שמחשה דמים הם בפרק דם שחיטה (שם סה:). **דתניא דם.** הוה ליה למיכתב, מה ת"ל כל דם. באחרי מות איש איש מבית ישראל ומן הגר הגר בתוכם אשר יאכל כל דם ונתתי פני וגו', **אין לי.** שיהא בכרת, **אלא דם קדשים שהנפש יוצאה בו שהוא מכפר,** שראוי לכפרה על המזבח, דהא כפרה כתיבא הכא ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר, והני הוא דראויין לכפרה, **דם חולין ודם התמצית.** של קדשים דאינם ראויים לכפרה כדאמרינן בסוף תמיד נשחט בפסחים (סה. לעיל ד:). **ר"ע מחייב על ספק מעילה.** פי' היו לפניו שתי חתיכות אחת של קודש ואחת של חולין ואכל אחת מהן ואינו יודע איזו אכל, מביא אשם תלוי (שבת עא:). **שאינו מביא את מעילתו.** כלומר אינו משלם קרן וחומש, **עד שיתודע לו ויביא עמו אשם ודאי.** אשם מעילות ודאי, כי היכא דאשם תלוי דשאר עבירות דספק כרת אינו מכפר כפרה גמורה וכשיודע לו דודאי חטא מביא חטאת, אף זה כשיודע לו יחזור ויביא אשם ודאי (שם). **מה לזה מביא שתי אשמות.** ולא דמי לאשם תלוי דספק חטאת, דהתם ספקו איל ודאי נקבה, הלכך כי מתידע ליה בעי לאתויי נקבה, אבל זה ששניהם מין אחד, הודע מביא על לא הודע, שזה איל וזה איל, יביא קרן וחומש ויביא איל ויאמר אם ודאי מעלתי זו מעילתי וזו אשמי, ואם ספק, שלא עתיד ספקי להודע לי, אשם זה יהיה אשם תלוי והקדש זה לנדבה ולכי מתידע ליה לא בעי לאתויי אשם אחרינא (שם).

עין משפט נר מצוה

כה א מיי' פ"ו מהל' מאכלות אסורות הל' ו טוש"ע י"ד סי' עב סע"א:
ב [רב אלפס חולין פ"ח דף רלט. וע"ש שנוי גרסא]
כו ג מיי' פ"ו מהלכות מאכלות אסורות הל' ג:
כז ד מיי' פ"י מהלכות טומאת אוכלין הל' ג:
כח ה מיי' פ"ו מהלכות שגגות הלכה ג:
כט ו מיי' פ"א מהל' פסה"מ הלכה כו:
ל ז מיי' פ"א מהלכות מעילה הל' ה ופ"ט מהל' שגגות הלכה יא:

לעזי רש"י

הומי"ר. למצוץ, לבלוע על ידי שאיפה.

שיטה מקובצת

א] רב ששת בדלא: ב] יכול יהא חלב מהלכי שתים האוכלו עובר: ג] שהחמרת במגעו אינו אות ה' נמחק: ד] שתחמיר בחלבו ת"ל וזה. ס"א אך את זה לא תאכלו זה כו'. על תיבות וזה לכם הטמא נרשם על כל תיבה קו מלמעלה להורות כי לפ"ד הוא טעות והעיקר כהנוסחא של ס"א: ה] חלב ודם מהלכי: ו] ולא אוציא הדם. תימה דמהיכא קאתי איסורא לדם מהלכי שתים דמדינא לא אתיא דאיכא למיפרך מה לדם בהמה שכן יש בו כרת תאמר בדם מהלכי שתים דאין בו כרת אלא לאו ובת"כ גרסינן אוציא הבשר ולא אוציא החלב. תוס': ז] וזה. ס"א טמא הוא זה כו'. על תיבות וזה לכם הטמא נרשם על כל תיבה קו מלמעלה להורות כי לפ"ד הוא נמחק והעיקר כנוסחא של ס"א: ח] ואין חלב ודם מהלכי כו' טהור אמר ר"ש. ועל תיבת ליה נרשם קו למעלה להורות כי לפ"ד הוא טעות ונמחק: ט] דם האברים הרי: י] שהנשמה יוצאה בו (תיבת תלויה נמחק) רבי יוחנן אמר כל זמן שהוא מקלח. כך הוא המנהג בתחלה שותת בהשחרה ואח"כ שותת אדום ואח"כ מקלח למרחוק ואח"כ שותת (בהאדה) [בהאדמה] ואחר כל זה בא דם התמצית ואמר ר"י דוקא כל זמן שהוא מקלח הוי דם הנפש שהוא בכרת אבל לא שותת לפני הקילוח וכן לאחר הקילוח שאין הנשמה יוצאה אלא בדם הקילוח לבד ורשב"ל אומר מטיפה משחרת ואילך דזהו משתית ראשונה ואילך שהוא שחור אבל שתית דהאדמה דלפני קילוח ושלאחר נמי הוי דם הנפש וחייבין עליהם כרת ופליג אר"י אראשון ואחרון דשותת וכן מוכח סוגיא דשמעתין דפריך ארשב"ל מאי לאו ראשון ואחרון דשותת אלמא בהכי פליגי. תוס' כת"י: יא] דם הנפש כל תיבת ראשון נמחק: יב] דברי רבי רבי אליעזר בר' שמעון אומר: יג] פרט לדם קילוח. דבעינן דם חללים כו' עד משקה וזהו באדם אבל בבהמה דוקא דם הנפש מכשיר וקרוי משקה אבל לא דם בהמה מתה ולא דם מגפתה וכן משמע בפ' השוחט ודם שחיטה דבהמה מכשיר דכתיב על הארץ תשפכנו כמים ודוקא דם הנפש אבל לא דם התמצית כדאיתא בפ"ק דפסחים הנח לדם התמצית דאפילו בחולין נמי לא מכשיר כך מוכח סוגיא דשמעתין וכן פרש"י כאן אבל בפ' השוחט פי' כו' ואינו כן דאדרבה סוגיין מוכח דלכ"ע דם הקילוח הוא דם הנפש ועוד פי' שם מטיפה משחרת ואילך בתחלה שותת ומקלח ושותת בהשחרה וקאמר רשב"ל מטיפה משחרת ואילך ולא דם קילוח ואינו כן כדמוכח סוגיין דשמעתין דר"ל לטפויי אר"י קאתי כדפי'. תוס' כת"י: יד] על הראשון ד"ה חייב. שהרי יש בו דם הקילוח שהוא לכ"ע דם הנפש על האחרון ר"י פוטר שאין בו דם קילוח שיצא כולו בראשון ור"ל מחייב דשתיתה שלאחר הקילוח נמי דם הנפש הוא. תוס' אחרות: טו] א"ל הא פלוגתא דר"י ור"ל היא דאיתמר: טז] ר"ע. עיין (שבת דף ע"א) ברש"י: יז] לו ויביא עמו אשם ודאי א"ל ר' טרפון מה לו לזה שמביא שתי אשמות אלא יביא מעילה: יח] עי' בחדושין: יט] מישרף שריף והוי דם: כ] ושל אחר הקילוח מדנקט אות ו' ז' נמחק: כא] מה שנהנה שם כתוב מה שהורק וכתב רב"א נ"ל מה שהוא מעל: כב] השוחט. עי' ר"ן ז"ל בכתובות דף פה: כג] אין הכשר שוה: כד] דמרבינן מתשפכנו תיבת דמצינו נמחק: כה] שני מדם שאחר. תיבת זה נמחק:

רבינו גרשום

מוצצו ובולעו ואינו חושש שאין בו איסור דלא כינסו: אלא. האי דגים דברייתא בשכינסו קא מיירי ולא קשיא כי קתני מתניתא מותר אפילו לכתחלה דאית ביה בדם קשקשים דניכר דשל דגים הוא ולא אתי לאיחלופי: ודין הוא. שיהא עובר בלאו: ומה בהמה טמאה בחייה שהקלתה במגעה החמרתה בחלבה כדאמרינן בפירקין קמא דבכורות גמל גמל ב' פעמים חד לאיסור עצמו וחד לאיסור חלבו: מהלכי שתים שהחמרת במגען. כשהן טמאין זבין וטמאי מתים אינו דין שתחמיר בחלבן ת"ל אך את זה לא תאכלו את הגמל וכו' זה טמא הוא וחלבו אבל מהלכי שתים (שהיתה) [חלבן] טהורה: אוציא את החלב. של מהלכי שתים שטהור הואיל ואין שוה בכל שאין לזכרים חלב ולא אוציא דם מהלכי שתים ששוה בכל בזכרים ובנקבות שיהא להם דם ויהא אסור ת"ל טמא הוא לכם טמא הוא הגמל וחלבו ודמו ואין חלב ודם מהלכי שתים טמא אלא טהור: אמר רב ששת אפי' מצות פרוש אין בו. אלא כל זמן שהוא (א)ראוי לתינוק שעדיין יונק ולא פירש לגמרי מותר אפי' לגדול מותר למוצצו עם הדד בעודו בדד שלא פירש: לא קרעו. לאחר בשולו אין עובר עליו הואיל ואין בו כזית דם: כי קתני אין חייבין עליו אלא בלא תעשה בדם דיליה. שמובלע בבשר הלב עצמו ופירש ממנו: כי קאמר רב דחייב עליו כרת קאמר בדם דאתי ליה מעלמא. שמתקבץ בתוך חללו של לב שאינו מדם שלו: דם דיליה דקאמרת היינו דם אברים ואמאי תנא תו דם אברים ולטעמיך כו': משריף. שואב הלב מדם הבהמה ואותו דם הוי בכרת: ר' יוחנן אמר כל זמן שמקלח. ההוא הוי דם הנפש: ריש לקיש [אמר] מטיפה המשחרת ואילך. כלומר הכל קרי דם הנפש חוץ מטפה המשחרת בלבד דקסברי חמשה דברים יש בדם הקזה שהנשמה יוצא בו הראשון הוי טיפה אדומה ואינו מקלח אלא שותת והשני אחר כך יוצאת טיפה שחורה ושותתת והג' ואחר כך יוצא דם ומקלח. ואחר כך שחור ושותת ואחר כך דם אדום ושותת ר' יוחנן סבר לא הוי דם הנפש אלא ההוא דמקלח. וריש לקיש סבר הכל הוי דם הנפש חוץ מטיפה המשחרת בין בתחילה בין בסוף: מאי לאו אפי' ראשון ואחרון. הכל דשותת קרי דם התמצית ואע"ג דהוי אדום ותיובתא דריש לקיש דאמר הכל הוי דם הנפש חוץ מטיפה המשחרת ואמאי קא ממעט ברייתא יצא דם התמצית שהוא שותת: בדם המשחיר קאמר אבל דם ראשון ואחרון דאדם אע"פ שהוא שותת הוי דם הנפש: ר' אלעזר בר' שמעון אמר מטיפה המשחרת ואילך. סבר לה כריש לקיש דהכל הוי דם הנפש חוץ מטיפה המשחרת ואילך: דם חללים ישתה. אותו דם שהוא סמוך לחלל למיתה קרי משקה ומכשיר אותו דם אחרון ששותת (הקילוח) דהוי סמוך [לקילוח] פרט לדם קילוח שאינו מכשיר וכ"ש דם ראשון ששותת: על ראשון כוס [ראשון] אם אכלו דברי הכל חייב. דלית ביה אלא דם קילוח דכיון דלכתחילה יש לו זינוק ארוך הרחיק הכוס מן הגוף וקיבל מן הקילוח בלבד ולא נפלה בו טיפה שחורה הראשון ששותת על כוס אחרון מי מיחייב אי לא דאמרינן בכוס אחרון כשהיה מתמעט הקילוח היה מקרב הכוס אצל הגוף עד שיקרבו בסמוך ממש ונפלה בו מטיפה אחרונה שמשחרת ושותת ולא יהא חייב. א"ל הא פלוגתא כו': ריש לקיש אמר חייב ב' חטאות. בב' העלמות על כוס אחרון נמי ואע"ג דיש בו מטיפה המשחרת כיון (תו) דרוביה הוי קילוח חייב: ר' יוחנן אמר אינו חייב. אלא חטאת אחת על כוס ראשון אבל כוס שני כיון דיש בו מטיפה משחרת אינו חייב: דם חולין שאינו מכפר ודם התמצית שאין הנפש יוצא בו שכבר יצאתה. מניין שחייב ת"ל כל דם: ר' עקיבא מחייב על ספק מעילה אשם תלוי. כגון חתיכה אחת ספק חולין ספק קודש או שתי חתיכות אחת של חולין ואחת של קודש ואין ידוע איזה אכל חייב להביא אשם תלוי אע"ג דאין מביא על הודע שלו חטאת אלא אשם: וחכמים פוטרין. מאשם תלוי דקסברי דאין מביא אשם תלוי אלא על דבר שחייב על זדונו כרת לאפוקי מעילה דאין חייבין על זדונה אלא או מיתה או לאו (וחכמים פוטרין) אלא לכשיודע לו מביא קרן וחומש ואשם ודאי: ור' עקיבא סבר לה כר' טרפון דאיבעי מייתי בתחלה מעילה וחומשה היינו קרן וחומש ויביא עמה אשם בשתי סלעים ומתני ויאמר אם בודאי כו'. ותו לא צריך מידי. אבל (בהמה) [בזה] מודה ר' עקיבא לחכמים שאינו מביא את מעילתו עד שיודע לו כלומר שאם לא רצה להביא את מעילתו קרן וחומש ולא אשם תלוי קודם שנודע לו (ב)כרבנן דפטרי קודם מ"מ לכשיודע לו מביא מעילתו קרן וחומש ויביא עמה [אשם] דבלא קרן וחומש לא מצי מייתי אשם ודאי דכתיב מלבד איל הכפורים וגו' ובאשם ודאי (מרבנן) [איירינן]. א"ל ר"ט לר' עקיבא דמחייב על ספק מעילות אשם תלוי בלא תנאי: וקאמר ר' טרפון מה לזה מביא ב' אשמות. כלומר בתחלה אשם תלוי והדר כשיודע לו אשם ודאי אלא מביא מעילה וחומשה ויביא אשם אחד בב' סלעים (אחד) ויתנה כו'. ומ"ט מצי מתנה לפי שממין שהוא מביא על הודע היינו אשם ודאי נמי מביא על לא הודע היינו אשם תלוי ושם אשם אחד הוא: א"ל ר' עקיבא הואיל ואתה מיקל עליו להביא אשם אחד ולהתנות נראין דבריך דהוי קולא במעילה מעוטה כגון שלא מעל אלא בשוה פרוטה של קדש או בב' פרוטות שיביא מעילה ואו' ויביא אשם אחד ויתנה אלא שהרי שבאתה לידו ספק מעילה בשוה מאה מנה אם יביא מעילה וחומש ואשם אחד ויתנה הרי זו חומרא גדולה שמביא ממון זה מספק: לא יפה לו שיביא אשם תלוי ויחזור ויביא אשם ודאי וכשיודע לו כדאמינא או שמא לא יודע לו לעולם ונמצא נפטר באשם זה בלבד ואל יביא עכשיו ספק מעילה במאה מנה כדאמרת ומדאמר ליה נראין דבריך במעילה מעוטה (הא נראין דבריך) [נראין הדברים] שמודה ר' עקיבא לר' טרפון במעילה מעוטה דיביא מעילה וחומש ואשם אחד ויתנה:

א) נראה דצ"ל כל זמן שהוא בתוך הדד ראוי לתינוק כל זמן שיונק ולא פירש מלינק עד ד' וה' שנים ואם פירש מן הדד אף לגדול מותר. ב) נראה דצ"ל קודם שנודע לו אינו מביא כרבנן וכו'.

אם עד שלא נמלקה הודע כו' (א)ועושה ודאי. פירוש ותאכל כשאר מטמאת ואם תאמר מאי איריא שנודע לה קודם שנמלקה אפילו נאחר שנמלקה נמי תאכל לכהנים דאי משום דלא הויא ידיעה בשעת מליקה הא אמרינן בפרק קמא דמכילתין (דף ז.) מודה ר' יוסי במחוסר כפרה דכיון דאינו מביא רק לשם מרווי בקדשים דלא בעי ידיעה בתחלה ואי טעמא הוי שגגה אם יאמרו הוא יאמרו מטמאת העוף הכא על הספק נאכלת הניחא לר' יוחנן דאמר לקמן בפרק המביא (דף כו:) דאם משנמלקה נודע ב) לו שילדה ואי אסור גזירה כו' אלא לרב דאמר לקמן דאפילו נודע לו משנמלקה כיון שנודע לו קודם הזאה מותר באכילה אם כן אמאי לא נקט משנמלקה ויש לומר דהוא הדין לאחר מליקה ולא אתא לאפוקי רק אחר הזאה דאז אמר אחר למימר מטמאת העוף הכא על הספק נאכלת (ג) ומי

גמ' ג)ת"ר [1] ואם נפש לחייב על ספק מעילות אשם תלוי דברי ר' עקיבא וחכמים פוטרים לימא בהא קא מיפלגי דר' עקיבא סבר למדין עליון מתחתון ורבנן סברי אין למדין עליון מתחתון אמר רב פפא דכולי עלמא למדין עליון מתחתון דאם כן צפון בבן בקר [2] לא משכחת להו אלא הכא היינו טעמא דרבנן דפטרי ב) דגמירי [3] מצות מצות מחטאת (ד) מה להלן דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת [4] (ועל ספיקו אשם תלוי) אף כל [5] שחייבין על זדונו כרת ועל [6] ספקו חטאת ועל [7] שגגתו אשם תלוי לאפוקי מעילה דאין חייבין על זדונו כרת [8] דתניא הזיד במעילה רבי אומר במיתה וחכמים [9] אומרים באזהרה ור' עקיבא סבר כי ילפינן מצות מצות מחטאת חלב להכי הוא דילפינן מה להלן בקבועה אף כאן בקבועה לאפוקי עולה ויורד דלא ורבנן סברי [10] אין גזירה שוה למחצה [11] מכלל דר' עקיבא סבר יש גזירה שוה למחצה [12] דכולי עלמא אין גזירה שוה למחצה [13] אלא היינו טעמא דר"ע דאמר קרא ואם נפש [14] וי"ו מוסיף על ענין ראשון וילמד עליון מתחתון [15] ורבנן סברי תחתון הוא דגמר מעליון [16] לאשם בכסף שקלים [17] ור"ע סבר [18] אין היקש למחצה [19] דרבנן סברי יש היקש למחצה והא קיימא לן דאין היקש למחצה דכולי עלמא אין היקש למחצה והכא ה"ט דרבנן [20] דגמירי מצות מצות אפקיה מהקישא ור"ע אשם בכסף שקלים [21] נפקא ליה [22] מזאת תורת האשם תורה אחת לכל האשמות לאשם דבכסף שקלים ורבנן אע"ג דכתיב זאת תורת האשם איצטריך למכתב ואם נפש וי"ו מוסיף על ענין ראשון וילמד תחתון מעליון [23] ואי מזאת תורת האשם הוה אמינא כי אמינא תורה אחת לכל אשמות הני מילי בשאר אשמות ודאין אבל אשם תלוי כיון דעל ספק חלב קאתי אימא לא יהא ספיקו חמור מודאו מה ודאו חטאת בת דנקא אף ספיקו אשם בר דנקא אהכי כתב רחמנא ואם נפש וי"ו מוסיף על ענין ראשון [24] הא ניהא למאן דדריש זאת תורת האשם [25] אלא למאן דלא דריש זאת תורת האשם מאי איכא למימר יליף בערכך בערכך מאשם מעילה אשם שפחה חרופה [26] לא כתב בה בערכך ילפינן באיל איל: [27] מודה ר"ע כו': ואם ספק מאי קאמר אמר רבא תני אם בספיקו עומד לעולם יהא אשם תלוי [28] שממין שהביא על הודע [29] מביאו על שלא הודע סוף סוף כי מתידע ליה בעי לאיתויי אשם ודאי אמר רבא מדברי שניהם נלמד אשם ודאי לא בעי ידיעה (ג) [30] לכתחלה: **מתני'** [31] [32] האשה שהביאה חטאת העוף [33] [אם] עד שלא נמלקה נודע לה שילדה ודאי תעשינה ודאי שממין שהיא מביאה [34] על הודע מביאה על לא הודע חתיכה של חולין וחתיכה של [35] הקדש אכל אחת מהן ואין יודע איזה מהן אכל [36] רפטור ר"ע מחייב [37] אשם תלוי [38] אכל את השניה מביא אשם ודאי [39] אכל אחד את הראשונה ובא אחר ואכל את השניה זה מביא אשם תלוי וזה מביא אשם תלוי דברי ר"ע [40] ר"ש אומר שניהן מביאין אשם אחד ר' יוסי אומר אין

גמ' ואם נפש (ד) [41] אדם. באשם תלוי כתיב ועליל מיניה באשם מעילות קמיירי בזיקרא: **לחייב על ספק מעילות אשם תלוי.** קס"ד מדכתביהו גבי הדדי: **עליון.** מעילות [42]: **מתחתון.** אשם תלוי: גליון ה"ג **אלא הכא היינו טעמא דר' עקיבא דכתיב ואם נפש: לימא בהא קא מיפלגי.** דמר סבר הקישא עדיף ומר סבר ג"ש עדיף: **לא דכולי עלמא הקישא עדיף.** סהכי אין משיבין על ההיקש (ב) ואמרי לך דבנן היינו היקש דמתחתון למד מעליון לכסף שקלים: **ור' עקיבא סבר אשם לכסף שקלים נפקא ליה מזאת תורת.** אלא היקש להכי אתא לגלמוד עליון מתחתון. והכי פירש רחמנא [43] והוא הוא שבקונטרס אלא ע"כ מבואר היטב. עכה"ג: (ה) **אם כן.** דלרבנן אין למדין לא אשכחן צפון בבן בקר דחטאת ועולה יהו טעונין שחיטה בצפון דצפון דכתיב בבן בקר דאין בזיקרא [44] ובמסכת זבחים (מא.). יליף בן בקר בהאי דינא בעליון מתחתון: באשם תלוי כתיב [ויקרא ה] מלות ובחטאת כתיב [שם ד] מלות: **חטאת חלב.** היינו סתם חטאת ולהכי נקט חלב משום דסמוכה לחלב דכתיב בזיקרא [ג] כל חלב וכל דם לא תאכלו וסמיך ליה נפש כי תחטא וגו': **במיפסי.** בילי שמים: **לאפוקי עולה ויורד.** כגון שמיעת קול וביטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו דלא מייתי על ספיקו אשם תלוי: **וי"ו מוסיף על ענין ראשון כו'.** הילכך אתא היקש ואפקיה מגזירה שוה להא מילתא ועל כרחין גזרה שוה זו למחלה: (ו) בעליון כתיב כסף שקלים והקישא לתחתון מעליון הוא לאתא ולא למילף עליון מתחתון (לשווייה גזרה שוה למחלה): **ורבי עקיבא אין היקש למחלה** לא גרסינן לה דלאו הייינו היקש למחלה ובשחיטת קדשים בפרק איזהו מקומן (דף מא.) איתא לכולה הא שמעתא ולא גרסינן להא אלא הכי גרסינן **ורבי עקיבא אשם בכסף שקלים מנא ליה** (ז) **כו'** (ו) . הילכך על כרחין הקישא לאפוקי מגזירה שוה אתא למיהוי גזירה שוה למחלה דאי לאו להכי אתא היקישא למאי תדרוש ליה: **הניחא למאן דדריש פורש.** בשמעתא קמייתא דמנחות (דף ג:) וחלא תורת המנחה (ח)תורה אתא לכל המנחות: **הניחא למאן דדרים.** מלי ר"ע למימר הכי (ט) לא איצטריך היקישא לאשם בכסף שקלים ומהכא נפקא וכי איצטריך היקישא לספק מעילות לאשם

ח) [בזבחים מא. ומה כל הסוגיא ע"ש], ב) [לקמן כה:], ג) [בזבחים ליתא], ד) [ל"ל שנגתו], ה) [ל"ל שפקיו], ו) [בפחים כב. מהדרין פב. ב"ב], ז) [ממחות ד.], ח) [ויבמות ט. וש"נ], ט) [בדרים ז.], י) [לקמן מ: ע"ש], כ) [ל"ל בספק אשם], ל) [בזיק"ק פג:], מ) [עי' יעב"ץ], נ) [ויקרא ו], ס) ל"ל לה וכן לקמן.

תורה אור השלם

1. וְאִם נֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא וְעָשִׂתָה אַחַת מִכָּל מִצְוֹת יְיָ אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה וְלֹא יָדַע וְאָשֵׁם וְנָשָׂא עֲוֹנוֹ: ויקרא ה יז
2. זֹאת תּוֹרַת הָאָשָׁם קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הוּא: ויקרא ז א

הגהות הב"ח

(א) **גמרא** מלות מחטאת חלב מה להלן: (ב) **שם** על הודע מביא כל"ל ותות ו' ממקן: (ג) **שם** יודעה בתחלה כל"ל ותות ג' ממקן: (ד) **רש"י** ד"ה ואם נפש באשם כל"ל ותיבת אחט ממקן: (ה) **ד"ה** דא"כ דלרבנן וכו' מתמחון הס"ל ותמ"כ מ"ה מצות מצות באשם: (ו) **ד"ה** ו' מוסיף וכו' למחלה הס"ל ותמ"כ מ"ל **לאשם בכסף שקלים** בעליון כתיב: (ז) **ד"ה** ון ע"ש אין וכו' מגא ליה כו' ומשני הילכ:

רבינו גרשום

ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ בעשותה אחת וגו'. דכתיב בפרשת אשם תלוי לחייב על ספק מעילה אשם תלוי בא דברי ר' עקיבא כדמפרש טעם דר"ו מוסיף על ענין ראשון דלמעלה מפרשה זו כתיבה פרשת מעילות דמביא אשם ודאי וילמד עליון מתחתון מה בפרשת תחתון אשם תלוי אף עליון נמי מביא על ספיקו אשם תלוי: דאם כן. דאין למדין עליון מתחתון צפון שחיטה בצפון בבן בקר לא משכחת לה דאם עולה קרבנו מן הבקר היינו עליון ולא כתיב ביה צפון ובאם מן הצאן עולה קרבנו כתיב ביה צפונה וילמד עליון מתחתון: דגמרי מצות מצות מחטאת חלב כתיב גבי חלב בעשותה אחת ממצות וכתיב באשם תלוי בעשותה אחת מכל מצות מה להלן בחלב דהיינו דבר שחייבין על דזונו כרת ועל שגגתו חטאת כו'. ור' עקיבא מחייב על ספק מעילות אשם תלוי סבר להכי ילפינן מצות מצות מחטאת חלב להכי ילפינן מה להלן גבי חלב בקבועה דחטאתו קבועה ומביאה על ספיקה אשם תלוי אף כל שקרבנו בקבועה מביא על ספיקן אשם תלוי לאפוקי היכא דבעולה ויורד הוא דאין ודאי קבוע אין מביא על ספיקו אשם תלוי: ורבנן סברי אין גזירה שוה למחצה. אלא כי היכי דילפת גזרה שוה דמה להלן בקבועה אף כאן דבר שחייבין יליף נמי מה להלן דבר שחייבין על דזונו כרת אף כל שחייבין הילכך פטרי: וילמד עליון מתחתון כדאמרן: ורבנן סברי לא תחתון הוא דגמר מעליון לאשם בכסף שקלים. מה שבעליון באשם ודאי מביא אשם

מסורת הש"ס

(א) מיי' פ"א מהל' מעילה הל' ג: לב ב מיי' פ"ד מהל' פסה"מ הל' כב: לג ג מיי' פ"ו שם הל' יא: לד ד ה מיי' פ"ג מהל' שגגות הל' יב:

מוסף רש"י

ואם נפש. גבי אשם תלוי כתיב בזיקרא ואם נפש כי תחטא וגו', ולמעלה הימנה פרשת מעילה ולאיתן, שידע לאחר זמן שנהנה מן הקודש בשוגג וחייבו עליו אשם ולאי (בבחים מח.). **על ספק מעילות.** הקדש וחולין לפניו ונהנה מאחד מהם כספק שניהם חולין ובכאיו אינו יודע שאחיב מהן נהנה, מביא אשם תלוי להנן עליו מן היסורין עד שיודע לו שהאי מעל ומביא אשם ולאי, ונם הוא איל בכסף שקלים (שם). **למדין עליון מתחתון.** פרשת הקדש מפרשת אשם תלוי שחחמים, למימרא דהנהנה מן הקדש נמי מייתי אשם תלוי על ספיקו (שם). **מצות מצות מחטאת.** נאמר מצות באשם תלוי ועשתה אחת מכל מצות, וכן בחטאת מה חטאת באה בעל שגגת זדון כרת, כדילפינן בהוריות (מ:). אף אשם תלוי על ספק דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת (בבחים שם). **הזיד במעילה.** שהנאת קדש שנגנבה מעילה (פסחים לג.) נהנה מן הקדש שיש בו מעילה במזיד (סנהדרין פז.). **מה להלן בקבועה.** נמר לה לכן גזירה שוה הכי מה חטאת חלב קרבן קבוע לעני כשביר, אף אשם תלוי אינו בא אלא על ספק חטאת קבוע, לאפוקי עולה ויורד דלא. ספק נהנה טמא במקדש ספק לא נהנה, ואיהו ודאי בעולה ויורד אין מביא על ספיקו אשם תלוי (בבחים מח.). **אין גזירה שוה למחצה.** וכי היכי דגמרינן לה לגבי הא מילתא בגזר מיניה נמי לאינו בא אלא על ספק כלת (שם). **תחתון הוא דגמר מעליון.** היקש להכי אתי דתחתון הוא דגמר מעליון לקנות אשם בשתי סלעים, דגבי אשם מעילות כתיב בערכך כסף שקלים וגמר אשם תלוי מיניה אלא אתמר לא יהא ספיקו חמור מודאו בעולה ויורד, שתי סלעים של כלת חמור מודאו (שם). **אלא למאן דלא דריש זאת תורת האשם מאי איכא למימר יליף בערכך בערכך מאשם מעילה אשם שפחה חרופה.** דגבי אשם מעילות כתיב בערכך כסף שקלים ונגמר אשם תלוי מיניה אלא אתמר לא יהא ספיקו עומד לעולם יהא אשם תלוי, שתי סלעים, דגבי אשם מעילות כתיב בערכך כסף שקלים ונגמר אשם תלוי מיניה אלא אתמר לא יהא ספיקו של כלת חמור מודאו (שם). **דגמרא.** שמות, לגזמר מעת כסף שהוא שמות של דיבר, ולאו דוקא נקט אלא דמיס קלים בעלמא אלא ניתן לה לכבה (שם). **יליף בערכך בערכך.** באשם תלוי ובאשם גזילות כתיב בערכך לאשם ונמרינן מערכך לאשם מעילות לכתיב בין בערכך כסף שקלים (שם). **ילפינן באיל איל.** כתיב בין בשפחה חרופה באיל האשם ובאשם מעילות נמי כתיב באיל האשם, ואשם מיר לאשם מלמוע לא מרבינן משום לכתיב בכבש בן שנה, ומקבלי שהוא בן שני שנים בא בשתי סלעים, בכבש בן שנה בא בסלע (שם).

שיטה מקובצת

א) בקר לרבנן לא משכחת לה אות ר' נמחק: ב) דפטרי דגמרי מצות מחטאת חלב מה: ג) אף כל [דבר] שחייבין על דזונו כרת כו'. וא"ת הא תינח למאן דיליף בפ"ק דיבמות מגז"ש דעליה עליה דאין חייבין חטאת אלא בדבר שחייבין על דזונו כרת ועל שגגתו חטאת יכול לאפוקי מעילה דדבר הלמד בגז"ש אלא למאן דמפיק מתורה אחת הוקשה כל התורה כולה לעבודת כוכבים היכי ילפינן הכא ממצות הוי דבר הלמד בהקש ואינו חוזר ומלמד בגז"ש בדאיתא באיזהו מקומן וי"ל דמן הדין היה לנו לומר דמביאין אשם תלוי על כל דבר שאין חייבין על דזונו כרת וגז"ש דהכא דמצות מצות אתי למעוטי מעילה דלא בא על ספיקו אשם תלוי ומיעוטי ילפינן שפיר מגז"ש דהכא ולא דמי לכאשר עשה דאנו צריכין לגמרי מיניה שתי כליות אפר העלם דלא כתיבי ביה. תוס' כת"י: ד) ועל שגגתו חטאת מביא על ספיקו אשם תלוי: ה) למחצה אלא מכלל: ו) למחצה הא קי"ל דאין גז"ש למחצה אלא: ז) למחצה והכא ה"ט תיבת אלא נמחק: ח) ורבנן סברי תחתון הוא דגמר מעליון לאשם בכסף שקלים. וא"ת ל"ל לרבנן לגמור (עליון מתחתון) [תחתון מעליון] לכסף שקלים תיפוק ליה מערכך ערכך ויש לומר דאיצטריך לכדאמר תלמודא (דלעיל) דלא תימא ה"מ בשאר אשמות אבל אשם תלוי כיון דעל ספק קאתי לא יהא ספיקו חמור מעיקר דחטאת ודאי היא בת דנקא אף ספק אשם בת דנקא. תוס': ט) מתיבת ור"ע סבר אין היקש למחצה עד תיבת ור' עקיבא אשם כו' זה לא גריס רש"י: י) דרבנן דאתיא מצות תיבת דגמירי נמחק: יא) שקלים מנא ליה נפקא: יב) מעליון דאי מזאת דפליג: יג) ראשון הניחא למאן תיבת הא נמחק: יד) אלא למאן דלא דריש פלוגתא היא בס"ק דמנחות ותימה דבפרק דם חטאת משמע ליכא מאן דפליג אגז"ש דזאת תורת וי"ל דבדבר הכתוב בהדיא בקרא ליכא מאן דפליג. תוס': טו) חרופה. ס"א ואשם גזילות והראב"ק לא גריס ליה וכן רש"י ז"ל: טז) על תיבות מדרה ר"ע כו' על כל תיבה נדשם קו להורות כי לפ"ד ראוי למחקו: יז) שממין. ציון במתני' שהביא על הודע מביא על שלא הודע כו' מדרה ר"ע כו' סוף: יח) ידיעה בתחילה אות ל' כ' נמחק עיין (בכח דף עא) בתוס': יט) האשה שהביאה חטאת העוף ספק כגון שהפילה דבר שהוא ספק אם חייבת עליה קרבן או לאו מביאה עליה חטאת העוף ואינה נאכלת. תוס' כת"י: כ) העוף ספק אם עד שלא נמלקה נודע לה שילדה דבר שחייבת עליה קרבן תעשינה ודאי ונאכלת ואם נודע לו אחר שנמלקה פליגי בה רב ור"י בפ' בתרא דרב אמר מזה דמה ומכפרת ומותרת באכילה ור"י אמר אסור גזירה שמא יאמרו חטאת העוף הבא על הספק נאכל ותניא כוותיה ותימא קצת לרב למה לי עד שלא נמלקה משנמלקה נמי כן הוא וצ"ל דלא נקט לא נמלקה אלא לאפוקי לא נודע לו אלא אחר הזאה. תוס' כת"י: כא) על ס"א לא הודע מביא על הודע: כב) של קודש אכל אות ה' נמחק: כג) מחייב באשם תלוי: כד) אחד אכל אות: כה) עי' בחדושין: כו) על תיבת אדם רשום למעלה קו להורות כי לפ"ד ראוי למוחקו: כז) מעילות ודאי קמיירי: כח) ליה נפקא ליה מזאת תורת האשם ורבנן אע"ג דכתיב זאת תורת האשם איצטריך ואם נפש דאי מתורת האשם סד"א ה"מ בשאר אשמות הניחא כו' נפקא ליה מזאת תורת: כט) ולא איצטריך: ל) מחול לך ריהא: לא) כו' תעשינה ודאי תיבת ועושה נמחק: לב) נאכלת. גליון והאי דלא תנא לאחר שנמלקה דאי תנא הו"א ה"ה אחר הזאה שאין בין מליקה להזאה כלום ע"כ:

בכסף שקלים אף תחתון אשם תלוי צריך אשם בכסף שקלים: ור' עקיבא סבר אין היקש למחצה. אלא כי היכי דילפי אשם בכסף שקלים ליילפו נמי עליון מתחתון: אלא טעמא דרבנן דפטרי דקא סברי אתא מצות מצות. כדמפרשי ליה רבנן ואפקיה מהקישא דלא ילפינן עליון מתחתון ולהכי כתב רחמנא ואם נפש דו"י מוסיף על ענין ראשון וילמד תחתון מעליון דמה להלן בקבועה אף כאן בכסף שקלים. הניחא. לר' עקיבא למאן דדריש זאת תורת מצי יליף מזאת תורת אלא למאן דלא יליף מזאת תורת כדאמר בפרק קמא דמנחות מאי איכא למימר יליף בערכך בערכך מאשם מעילות מה ערכך דאשם מעילות כסף שקלים אף ערכך דאשם תלוי נמי כסף שקלים ואשם גזילות נמי כתיב ביה בערכך לאשם שפחה חרופה דלא כתיב ביה בערכך כתיב ביה באיל וכתיב באשם מעילות באיל אבל אשם נזיר ומצורע כיון דאינו קבוע ועוד כתב בהו כבש ולא איל לא בעי למיהוי בכסף שקלים: לישנא אחרינא כו' לא דכולי עלמא היקש עדיף דאין משיבין על ההיקש. ואמרי לך דבנן היינו היקש דתחתון היקש לעליון לכסף שקלים נפיק מזאת תורת וכי נפיק מזאת תורת וכי אתאי היקישא דתחתון הוקש לעליון לכסף שקלים ור' עקיבא סבר אשם לכסף שקלים נפיק מזאת תורת וכי אתאי היקש (דתחתון היקש) לילמד עליון מתחתון: אם ספק מעלתי המעות יהו נדבה והאשם תלוי: ואם ספק מאי קאמר. הא ודאי בספק מיירי ר' עקיבא ורבנן ור' טרפון דבספק [מייתי] אשם תלוי: אמר רבא תני הכי אם בספקו עומד לעולם שלא יודע לעולם יהא אשם תלוי ויפטר: קס"ד דסוף סוף בין לר' טרפון בין לר' עקיבא כי מתיידע ליה דודאי מעל בעי מייתי אשם ודאי ומאי קמ"ל ר' טרפון ור' עקיבא: אמר רבא הא קמ"ל דמדברי שניהם נלמד. דאשם ודאי לא בעי ידיעה בתחילה ג)שם לא נודע לו תחילת המעשה אלא סוף המעשה מביא נמי אשם ודאי מדקא אמרי אם בודאי מעלתי זו מעליתי זה אשמי ודאי שאם יודע לי שאיפטר בזה ואף על גב דבתחלת הבאתו לא היתה לו בו ידיעה ודאי אלמא דאשם ודאי לא בעי ידיעה בתחילה: האשה שהביאה חטאת העוף. ספק שאינה יודעת אם נפל הפילה או רוח הפילה אם עד שלא נמלקה נודע שודאי ילדה תעשה חטאת זו ודאי ותעלה לה אף על גב דמתחלה הביאה בספק מ"מ תיעשה ודאי הואיל וממין שהיא מביאה על לא הודע ספק חטאת מביאה על (לא) הודע חטאתה דהא נמי ב)משאר זבח: ואין ידוע איזו מהן אכל פטור היינו אליבא דרבנן דפטרי בספק מעילות: אכל את השניה מביא אשם ודאי. דממה נפשך אכל קודש: ר' שמעון אומר שניהם מביאין. אשם ודאי אחד ומתנין כל אחד אומר אם חברי אכל את הקדש יהא חלקי של אשם נתון לו ויתכפר בכולן:

ג) [בזבחים מא. ומה כל הסוגיא ע"ש], ד) [ל"ל שנגתו], ה) [ל"ל שפקיו], ו) [בפחים כב. מהדרין פב. ב"ב], ז) [ממחות ד.], ח) [ויבמות ט. וש"נ], ט) [בדרים ז.], י) [לקמן מ: ע"ש], כ) [ל"ל בספק אשם], ל) [בזיק"ק פג:], מ) [עי' יעב"ץ], נ) [ויקרא ו], ס) ל"ל לה וכן לקמן.

---

[1] ואם נפש כי תחטא ועשתה אחת מכל מצות יי אשר לא תעשינה ולא ידע ואשם ונשא עונו: ויקרא ה יז

[2] זאת תורת האשם קדש קדשים הוא: ויקרא ז א

[3] **אם עד שלא נמלקה הודע כו'.** כתיב כאן אם נפש כי תחטא ולא נפש כי תחטא וגו', ולמעלה הימנה פרשת מעילה ולאיתן, שידע לאחר זמן שנהנה מן הקדש בשוגג וחייבו עליו אשם ולאי (בבחים מח.). **על ספק מעילות.** הקדש וחולין לפניו ונהנה מאחד מהם כספק שניהם חולין ובכאיו אינו יודע משאחיב מהן נהנה, מביא אשם תלוי להנן עליו מן היסורין עד שיודע לו שהאי מעל ומביא אשם ולאי, ונם הוא איל בכסף שקלים (שם). **למדין עליון מתחתון.** פרשת הקדש מפרשת אשם תלוי שחחמים, למימרא דהנהנה מן הקדש נמי מייתי אשם תלוי על ספיקו (שם). **מצות מצות מחטאת.** נאמר מצות באשם תלוי ועשתה אחת מכל מצות, וכן בחטאת מה חטאת באה בעל שגגת זדון כרת, כדילפינן בהוריות (מ:). אף אשם תלוי על ספק דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת (בבחים שם). **הזיד במעילה.** שהנאת קדש שנגנבה מעילה (פסחים לג.) נהנה מן הקדש שיש בו מעילה במזיד (סנהדרין פז.). **מה להלן בקבועה.** נמר לה לכן גזירה שוה הכי מה חטאת חלב קרבן קבוע לעני כשביר, אף אשם תלוי אינו בא אלא על ספק חטאת קבוע, לאפוקי עולה ויורד דלא. ספק נהנה טמא במקדש ספק לא נהנה, ואיהו ודאי בעולה ויורד אין מביא על ספיקו אשם תלוי (בבחים מח.). **אין גזירה שוה למחצה.** וכי היכי דגמרינן לה לגבי הא מילתא בגזר מיניה נמי לאינו בא אלא על ספק כלת (שם). **תחתון הוא דגמר מעליון.** היקש להכי אתי דתחתון הוא דגמר מעליון לקנות אשם בשתי סלעים, דגבי אשם מעילות כתיב בערכך כסף שקלים וגמר אשם תלוי מיניה אלא אתמר לא יהא ספיקו עומד לעולם יהא אשם תלוי, שתי סלעים של כלת חמור מודאו (שם). **דגמרא.** שמות, לגזמר מעת כסף שהוא שמות של דיבר, ולאו דוקא נקט אלא דמיס קלים בעלמא אלא ניתן לה לכבה (שם). **יליף בערכך בערכך.** באשם תלוי ובאשם גזילות כתיב בערכך לאשם ונמרינן מערכך לאשם מעילות לכתיב בין בערכך כסף שקלים (שם). **ילפינן באיל איל.** כתיב בין בשפחה חרופה באיל האשם ובאשם מעילות נמי כתיב באיל האשם, ואשם מיר לאשם מלמוע לא מרבינן משום לכתיב בכבש בן שנה, ומקבלי שהוא בן שני שנים בא בשתי סלעים, בכבש בן שנה בא בסלע (שם).

ל) **תורה כערכך.** אשם תלוי מאשם מעילות: **אשם שפחה חרופה יליף מאיל איל.** אשם מיר לכתיב באשם מיר (במדבר ו) כבש בן שנתו כתיב ואמרינן בפרק ד' מחוסרי כפרה (לעיל י:) מדאיל בן שתי שנים בשני סלעים כבש בן שנתו בסלע: **מאי קאמר ואם נפש.** הא פשיטא דספק הוא לו: **סוף סוף.** כי הביא במעילה מועטת מעילתו ואשמו בתנאי אכתי לא נפיק מידי שני אשמות דכי מתידע ליה דודאי מעל בעי איתויי אשם ודאי דקא סלקא דעתין אשם דומיא דחטאת וחטאת שהביא על פפיקה אשם תלוי כי מתידע ליה ודאי בעי איתויי חטאת: **מדברי שניהם.** דר' עקיבא ור' טרפון למודו במעילה מועטת: **לא בעי ידיעה בתחלה.** הילכך כי אתייה מספק על תנאי עולה לו לאשם ודאי כי מתידע ליה: **כמתני' חטאת העוף.** ספק ילדה מין פטור או מין מיוב מביאה מביאה אם מין מיוב הוא זו עולתה ואם לאו תהא נדבה אבל חטאת מביאה מספק ואינה נאכלת: **תיעשה ודאי.** ויאכל לכהנים: **ר' עקיבא מחייב.** ר' עקיבא לטעמיה [ע"ל] דמחייב אשם תלוי בספק מעילות: **שניהן מביאין אשם אחד.** בשותפות ויאמר זה לזה אם אכלת חתיכה של קדש יהא חלקי מחול ס [לך] ויהא אשם כולו עליך:

אאין שנים מביאין אשם אחד בחתיכת א) חלב וחתיכת חולין אכל אחת מהן ואינו יודע איזה מהן אכל מביא אשם תלוי אכל את השניה מביא חטאת גאכל אחד את הראשונה ובא אחר ואכל את השניה זה מביא אשם תלוי וזה מביא אשם תלוי ב) א) (דברי ר"ע) ג) ר"ש אומר שניהם מביאין חטאת אחת רבי יוסי אומר אין שנים מביאין חטאת אחת דחתיכת חלב וחתיכת ג) קודש אכל אחת מהן ואינו יודע איזה מהן אכל מביא אשם תלוי אכל את השניה מביא חטאת ואשם ודאי אכל אחד את הראשונה ובא אחר ואכל את השניה זה מביא אשם תלוי וזה מביא אשם תלוי רבי שמעון אומר שניהן מביאין חטאת ואשם ר' יוסי אומר אין שנים מביאין חטאת ואשם אחד החתיכת חלב וחתיכת חלב קודש אכל אחת מהן ואין יודע איזו מהן אכל מביא חטאת רבי עקיבא אומר אף אשם תלוי אכל את השניה מביא שני חטאות ואשם ודאי אכל אחד את הראשונה ובא אחר ואכל את השניה זה מביא חטאת וזה מביא חטאת רבי עקיבא אומר זה ד) וזה מביאין אשם תלוי ר' שמעון אומר זה מביא חטאת וזה מביא חטאת ושניהן מביאין אשם אחד רבי יוסי אומר אין שניהן מביאין אשם אחד ה) יחתיכת חלב וחתיכת חלב נותר אכל אחת מהן ואין יודע איזה מהן אכל מביא חטאת ואשם תלוי אכל את השניה מביא ג' חטאות אכל אחד את הראשונה ובא אחר ואכל את השניה זה מביא חטאת ואשם תלוי וזה מביא חטאת ואשם תלוי ר"ש אומר זה מביא חטאת וזה מביא חטאת ו) ושניהן מביאין חטאת אחת ג) ר' יוסי אומר כל חטאת שהיא באה על חטא אין שנים מביאין אותה: **גמ'** ז) א"ל רבא לרב נחמן לרבי יוסי חטאת הוא דלא מייתו שניהן הא אשם תלוי מייתו שניהם היינו ת"ק וכ"ת ד) חתיכה משתי חתיכות איכא בינייהו והתניא רבי יוסי אומר זה מביא אשם תלוי וזה מביא אשם תלוי א"ל הא קמ"ל ה) דמאן ת"ק ר' יוסי: חתיכת חלב וחתיכת קדש [כו'] חתיכת חלב וחתיכת חלב קודש כו' חתיכת חלב וחתיכת חלב נותר כו': א"ל רבא לרב נחמן וליתי נמי אשם ודאי דנותר דקדש הוא אמר ליה דלית ביה שוה פרוטה והא מעיקרא דאית ביה שוה פרוטה עסקינן דקתני אשם ודאי אמר ליה ההיא חתיכה דלא נותר היא שויא פרוטה ח) ו) והא יש אוכל אכילה אחת דקתני ביה נותר וקתני מביא ארבע חטאות ואשם אחד אמר ליה ההיא בגסה ט) וההיא בדקה ז) (ולא קשיא) ההיא בימות הגשמים הכא בימות החמה: אכל אחד את הראשונה כו': אמר ליה רבא לרב נחמן ומי אמר ר"ש איסור חל על איסור והא תניא ח) רבי שמעון אומר יהאוכל נבלה ביום הכיפורים פטור אמר רב י) ששת בריה דרב אידי כגון דאכל כוליא בחלבה וכוליא בחלבה נמי הא קאי עלה באיסור עולין היכי אתי איסור נותר חייל עלה וכי תימא סבירא ליה לר"ש דנותר איסור חמור הוא וחייל על איסור קל דעולין והא נבלה דאיסור קל הוא ויום הכיפורים דאיסור חמור הוא ולא קאתי איסור יום כיפורים דחמור וחייל על נבלה דקל הוא אלא בקדשים גלי רחמנא דאתי ט) איסור חל על איסור

דתניא

אין שנים מביאין אשם אחד. דלית ליה תנאי בקרבנות אלא אם כדברי חכמים פטורין ואם כדברי ר' עקיבא כל אחד מביא אשם תלוי: **זה מביא אשם תלוי וזה מביא אשם תלוי.** דלא בעי חתיכה מב' חתיכות: **חטאת אחת.** ובתנאי כדפרישית י) אבל אשם תלוי מייתי כל אחד ואחד משום חתיכת החלב: **חתיכת חלב וחתיכת.** שומן דקדש אכל כו': **מביא אשם תלוי.** משום ספק חלב (א): יא) **זה מביא כו'.** משום חלב והא לא פליג ר' עקיבא לחיוביה שני אשמות תלויין יב) בהן לפי שאין כאן אלא עבירה אחת ספק חלב ספק קדש: **חטאת ואשם.** בשותפות ויתנו אם אני אכלתי חלב ואתה הקדש יהא חלקי באשם מחול לך וחלקך בחטאת מחול לי: **מביא חטאת.** דממה נפשך חלב אכל: **ר' עקיבא אומר** יג) **אשם תלוי.** (ב) על י) החטאות משום מעילות: **חתיכת חלב וחתיכת חלב נותר כו' מביא.** ל) שתים יד) אחת משום חלב ואחת משום נותר: **כל חטאת שהיא באה על חטא.** לאפוקי חטאת העוף של יולדת ששתים מביאות אותה ובתנאי כדאמרינן בפ"ק (לעיל ז:) אמר רבי יוסי אימתי שהלכו זה למזרח וזה למערב כו': **גמ'** ה"ג **היינו ת"ק וכי תימא חתיכה אחת משתי חתיכות כו'.** דר' יוסי ה"ק אין שנים מביאין חטאת אחת אלא הראשון מביא אשם תלוי והשני פטור דבעינן חתיכה אחת משתי חתיכות: **וניתי אשם ודאי.** מעילה בהדי טו) אשם וחטאת: **והא מעיקרא בדאית בה שוה פרוטה עסקינן דקתני.** רישא חתיכה של קדש וחתיכה של חלב כו' אכל את השניה מביא חטאת ואשם: **יש שאוכל אכילה אחת.** בפרק אמרו לו (לעיל דף יג:) דקתני נותר וקתני אשם מעילות אלמא איכא נותר שוה פרוטה: **בגסה.** אכילה גסה שאכל הרבה ואף על גב דאיסור הנאה הוא טז) כשאר כל הקדשים האסורים בהנאה שמועלין בהן דהאי נמי חזי לגבוה שאם עלו לא ירדו: **בימות החמה.** מסרחת בשר נותר דהא שני ימים או יום ולילה נשתהא ולא שויא אכילה (דקה) פרוטה: **איסור חל על איסור.** דמיחייב חטאת אנותר דחייל איסור נותר אאיסור חלב: **פטור.** איום הכיפורים דלא אתי איסור יום הכיפורים וחייל אאיסור נבלה ואפילו יז) נתנבלה היום הוה איסורא בין השמשות דאתמול משום אבר מן החי ולא אתי איסור יום הכיפורים וחייל: **כוליא בחלבה.** דליכא איסור חל על איסור דאחלב חייב משום חלב ואנותר משום כוליא: **דאיסור עולין.** דלגבוה סלקא: (ג) מ) **ואכל מבשר זבח השלמים אשר לה'** **לרבות אימורין.** שאם אכלן בטומאת הגוף חייב כרת והא אימורין כגון כליות קאי עלייהו באיסור עולין:

ומי איתיה לרבי שמעון וכו'. ואם תאמר מאי פריך דוקא גבי יום הכיפורים לא חל על איסור נבלה אבל איסור נותר חל שפיר על איסור חלב שהרי איסור נבלה ואיסור טרפה חל על איסור חלב כדאיתא פרק השוחט (חולין דף לז.) כל שכן איסור נותר דחמיר טפי מנבלה ונמצא דחל על איסור חלב ויש לומר דסבירא ליה כיון דחזינן גבי יום הכיפורים דאיסור חמור לא חל על איסור קל הוא הדין גבי נותר דאינו חמור לא יחול על איסור חלב אף על גב דהותר י) מכללו ואם תאמר מאי פריך דלמא שאני גבי יום הכיפורים מש"ה לא חל על איסור נבלה משום דאינו רק איסור כולל אבל הכא גבי נותר הוי איסור מוסיף ונימא אף על גב דלית ליה לרבי שמעון איסור כולל איסור מוסיף מיהא אית ליה והכי אשכחן לרבי יוסי נמי דלית ליה איסור כולל ואיסור מוסיף אית ליה כדאמרינן לעיל (דף יד:) וכן פרק י' יוחסין (קדושין עז: ושם) דקאמר כהן גדול הבא על אחותו אלמנה אין איסור אלמנה חל על איסור אחותו וקאמר רב ששת הא מני ר"ש היא דאמר אין איסור חל על איסור דתניא האוכל נבלה ביום הכיפורים פטור ומאי מייתי דלמא שאני גבי יום הכיפורים דאיסור כולל הוא אבל באיסור מוסיף מודה ר"ש כמו רבי יוסי דלית ליה איסור כולל כההיא דחמותו ונעשית אשת איש כו' ואומר מודה ר' יוסי באיסור מוסיף ויש לומר דהש"ס ידע דרבי שמעון לית ליה אף איסור מוסיף דתניא פרק ארבעה אחין (יבמות לב.) הבא על אשת אחיו שהיא אחות אשתו אינו חייב אלא אחת בין נשא מת ואחר כך נשא חי בין נשא חי ואחר כך נשא מת ואם תאמר אם כן הכא וכההיא דקידושין (דף עז:) אמאי לא הביא אותה הש"ס ויש לומר דהכא (מביא דהתם והכא) איסור חמור על איסור קל הוא ואי משום דהכא איסור מוסיף גבי נותר וגבי יום הכיפורים איסור כולל הכי מייתי כיון דאשכחנא לר' שמעון דלית ליה איסור כולל בין באיסור קל ובין באיסור חמור א"כ בעלמא נמי אשכחנא דלית ליה איסור מוסיף [א"כ] אפילו באיסור חמור על איסור קל נמי לית ליה ואם כן אמאי חייל איסור נותר על איסור חלב ס) רק שהותר מכללו וכן נמי פרק עשרה יוחסין (שם) איצטריך ליה לאוכוחי דאין איסור חמור חל על איסור קל דלאיכא דאמרי תני התם ואגב הכי אייתי ליה נמי ללשון ראשון דהתם:

אשר

עין משפט נר מצוה

לה א מיי' פ"ט מהלכות שגגות הלכה יב:
לו ב ג מיי' שם פ"ח הלכה ט:
לז ד ה מיי' שם פ"ט הלכה יג:
לח ו מיי' שם פ"ח הלכה י:
לט ז מיי' פ"ב מהלכות שביתת עשור הל' ג וכת"ק:

מוסף רש"י

האוכל נבלה ביום הכפורים פטור. מכרת, דלא אתי איסור יום כפורים ומיחל אאיסור נבילה דקדים, אם נתנבלה מערב יום כפורים הרי קדם איסור נבילה ואם נתנבלה ביום כפורים אפילו הכי אסורה היתה עליו מבערב משום אבר מן החי (קדושין עז: וכעי"ז פסחים לו. ושבועות כד.). **בשוגג פטור מחטאת** (פסחים שם) דלא אמרינן מיגו דאתי יום הכפורים ואיתוסף איסורא לגבי אחר מילי אתוסף איסורא נמי לגבי נבלה, ור"ש לטעמיה דאמר דאפילו איסור חמור לא אתי וחייל על איסור קל (נזיר ד.).

שיטה מקובצת

א) חתיכה של חולין וחתיכה של חלב אכל: ב) תלוי. גליון ר"ע אומר זה מביא אשם תלוי וזה מביא אשם תלוי עם החטאת כך פי' הרב ר' עובדי': ג) וחתיכת חלב קודש חתיכה של קודש וחתיכה של חולין כו' [אא"ה כך היה גירסתו] [illegible]

מסורת הש"ס

א) מ"א ג"ג, ב) [לעיל ז:], ג) [לעיל יז:], ד) [לעיל יז:], ה) [דוגמתו בשבת קכ. ועמ"ש שם על הגליון], ו) יבמות לב. [לעיל יג:], ז) כ"א אי נמי, ח) [קדושין עז: פסחים לו. נזיר ד. שבועות כד.], ט) [חולין קא. ושי"נ], י) [לעיל כב: ד"ה שניהן], כ) [צ"ל עם], ל) צ"ל ג' שתים משום חלב, מ) שייך לע"ג, נ) פי' אלא חיה, ס) כ"ל דקל.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מביא אשם וכו' ספק חלב והמביא כו' מכוין משום: (ב) ד"ה ר"ע אומר אשם תלוי נוסף על: (ג) ד"ה דאיסור עולין וכו' סלקא הס"ד ואח"כ מ"ה אשר לה' כתיב ואכל מבשר:

רבינו גרשום

ר' יוסי אומר אין שניהם מביאין אשם אחד. דודאי שאין שנים מתכפרין בקרבן אחד ודאי: חתיכה של חולין וחתיכה של חלב כו'. מביא אשם תלוי דלדברי הכל על ספק חטאת מביא אשם תלוי [illegible]

א) לפני רבינו היה הגירסא בגמ' כן הא דעתר היא וכן הגיה בשיטה מקובצת כאן באות ח'.